

Vooruitgangsgeloof

De TIJD

18-11-2011, p. 28

Wie schrijft die blijft. Een jaar na de bestseller 'Indignez-vous!' heeft de 94-jarige Fransman Stéphane Hessel een nieuw boekje klaar: 'Engagez-vous!'. 'Onze maatschappij is zwaar ziek', zei Hessel gisteren in Brussel, waar hij de Burgerschapsprijs van de Stichting P&V kwam ophalen.

Het moet vreemd aanvoelen voor Stéphane Hessel dat de jury van de jaarlijkse Burgerschapsprijs van de Stichting P&V hem verkoos boven de socialist Jacques Delors, die volgens onze informatie ook op de shortlist stond. Hessel is sinds 1986 lid van de Franse socialistische partij waarvan Delors zo lang een van de gezichtsbepalende figuren was. Bovendien is de oud-voorzitter van de Europese Commissie de vader van Martine Aubry, op haar beurt een trouwe vriendin van de kranige negentiger. Hessel krijgt de Belgische onderscheiding omdat hij volgens de jury 'een onuitputtelijke bron van inspiratie is voor de jeugd'. Niet alléén om zijn boekje 'Indignez-vous!' dus, waarvan inmiddels tussen 3 en 4 miljoen exemplaren zijn verkocht in meer dan 30 talen. De prijs is tevens een lifetime achievement award voor zijn volledige curriculum vitae, leerden we gisteren op een perslunch in het bijzijn van de 94-jarige Fransman.

Zijn levensverhaal leest inderdaad als een onwaarschijnlijk filmscenario. Hessel werd geboren tijdens de Eerste Wereldoorlog - hoeveel mensen kunnen dat nog zeggen? Tijdens de Tweede Wereldoorlog maakte hij deel uit van het Franse verzet. Als halfbloed jood overleefde hij de concentratiekampen van Bergen-Belsen, Dora en Buchenwald. Na de oorlog werd hij diplomaat. In die hoedanigheid hield Hessel in 1948 de pen vast bij het opstellen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Zijn verdere leven stelde de mondige Fransman ten dienste van de mensenrechten. Ondanks zijn joodse roots is hij altijd een zware criticaster gebleven van de kolonisatiepolitiek van Israël tegenover de Palestijnen. Ook gisteren haalde Hessel weer uit naar zijn grote vijand, de Israëlische regering. 'Ze blijven de mensenrechten schenden', riep hij de verzamelde journalisten toe.

In de jaren 90 verdween hij langzaam van het publieke toneel in Frankrijk. Oud en verzaagd? Bijlange niet. In het vorig jaar verschenen pamflet 'Indignez-vous!' (vertaald als 'Neem het niet!') had hij genoeg aan 28 bladzijden om de handschoen op te nemen tegen het casinokapitalisme, de toenemende sociale ongelijkheid en de almacht van de financiële markten. Het pamflet verscheen enkele maanden voor de Arabische revolutie van start ging. De jonge indignado's en de Occupy Wall Street-protestanten ontleenden hun roepnaam aan het boekje. 'Onze maatschappij is zwaar ziek', sprak Hessel in Brussel. 'Door onze obsessie voor materiële welvaart denderen we op een zware ecologische crisis af. Een tweede gevaar is de almaar stijgende inkomenskloof waarvoor ik de financiële oligarchen van deze planeet verantwoordelijk stel. Het is hoog tijd voor een solidaire economie.' De jeugd mag niet bij de pakken blijven zitten, vindt Hessel. Om die reden schreef hij een vervolg op 'Indignez-vous!'. 'Sta op en doe er iets aan!', schreeuwt hij de lezer toe in 'Engagez-vous!'. De oude knar laat zich dit keer interviewen door een jonge Franse journalist. De twintiger laat zijn interviewee verder uitwijden over de thema's die aan bod kwamen in 'Indignez-vous!'. Het verrassingseffect is enigszins weg. Het gekozen vraag-antwoordformat voelt daarenboven academisch aan, waardoor dit boekje de punch mist die van 'Indignez-vous!' een bestseller maakte.

Desondanks laat Hessel af en toe zien dat hij een interessante denker is. Zo zegt hij over de jongste protesten tegen het kapitalisme: 'Veranderingen zijn nooit teweeggebracht door meer dan 10 tot 20 procent van alle personen die werkelijk in beweging zijn gekomen, waarna de anderen volgen. Dat is op zich al een aanleiding tot enig optimisme.' Hij weigert hardnekkig een oude brompot te worden. 'De mens is een gevaarlijk beest dat alles kapot kan maken, maar hij heeft een ongelooflijk vermogen om nieuwe problemen te lijf te gaan met nieuwe ideeën!' Zijn onmenselijke ervaringen in de concentratiekampen hebben Hessels geloof in de menselijke vooruitgang niet aangetast: 'Ik heb enorm veel geluk gehad', schrijft hij. 'Ik heb dingen beleefd die slecht afliepen, maar waar ik goed van af ben gekomen. Zo projecteer ik dat geluk op de geschiedenis. De geschiedenis kan gelukkige toevalligheden opleveren: geloof daarin kun je optimisme noemen.'

